

หัวข้อวิสัยทัศน์ : ชุมชนไร้ขยะด้วยกระบวนการสุนทรียสนทนาพระราชรัฏฐ์

ของ

.....

ตำแหน่ง.....ตำแหน่งเลขที่.....

งาน/ฝ่าย.....

สำนัก/กอง.....

อบต./เทศบาล/เมืองพัทยา/อบจ. ....

๑ หลักการและเหตุผล

ขณะเป็นต้นเหตุสำคัญของมลภาวะทางน้ำ อากาศ พื้นดิน ที่ส่งผลเสียต่อสุขภาพของประชาชน รายงานของสำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระบุว่า ในปี พ.ศ.๒๕๖๐ ปริมาณขยะในประเทศไทยมีจำนวน ๒๗.๔๐ ล้านตัน มีอัตราเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. ๒๕๕๙ ที่มีปริมาณขยะ ๒๔.๐๔ ล้านตัน (สำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, ๒๕๖๑) จากสถิติดังกล่าวหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างกำหนดมาตรการในการแก้ปัญหาขยะให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และยั่งยืน อาทิ แผนพัฒนาในระดับชาติ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๕ แผนยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ประเด็นการพัฒนาที่ ๔ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒ และเป้าหมายของกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนดเป้าหมายให้ขยะมูลฝอยชุมชนได้รับการจัดการอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการไม่น้อยกว่าร้อยละ ๗๕ ของปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นภายในปี ๒๕๖๔ ของเสียอันตรายชุมชนได้รับการรวบรวมและส่งไปกำจัดอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการไม่น้อยกว่าร้อยละ ๓๐ ของปริมาณของเสียอันตรายชุมชนที่เกิดขึ้นภายในปี ๒๕๖๔ เป็นต้น

จากต้นแบบของชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการแก้ปัญหาขยะ อาทิ ชุมชนบ้านรางพลับ เทศบาลตำบลกรับใหญ่ อ.บ้านโป่ง จ.ราชบุรี พบว่าจิตสำนึกและการมีส่วนร่วมของประชาชนคือปัจจัยสำคัญในการแก้ปัญหาขยะให้ประสบความสำเร็จและยั่งยืน จิตสำนึกและการมีส่วนร่วมจะส่งผลต่อพฤติกรรมที่ดีในการจัดการขยะต้นทาง เช่น การคัดแยกขยะตามประเภท การนำขยะสะอาดมาสร้างสิ่งประดิษฐ์ การนำขยะเปียกมาทำปุ๋ยหมักชีวภาพ ลดปริมาณการใช้บรรจุภัณฑ์ การเลือกใช้วัสดุที่ย่อยสลายง่าย และการทิ้งขยะให้ถูกที่ เป็นต้น

ในทางปฏิบัติพบว่าจิตสำนึกและการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นปัญหาสำคัญในการขับเคลื่อนกระบวนการประชารัฐและการแก้ปัญหาขยะชุมชน ด้วยเหตุผลดังกล่าว ข้าพเจ้าจึงคิดว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำเป็นต้องกำหนดมาตรการในการสร้างจิตสำนึกในการแก้ปัญหาขยะแบบบูรณาการกับกระบวนการประชารัฐ ดังนั้นข้าพเจ้าจึงกำหนดวิสัยทัศน์และแผนปฏิบัติงานในการสร้างจิตสำนึกและการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อเป็นกำลังสำคัญในการแก้ปัญหาขยะ ให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืน ดังต่อไปนี้

๒ บทวิเคราะห์และแนวคิด

๒.๑ การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา ผลการศึกษาต่างๆระบุชัดเจนว่าสาเหตุสำคัญของความล้มเหลวในการแก้ปัญหาขยะคือจิตสำนึกและการไม่ให้ความร่วมมือในการจัดการขยะ ข้าพเจ้าจึงประยุกต์ใช้แผนภูมิต้นไม้ (Problem Tree) เพื่อวิเคราะห์สาเหตุในการวิเคราะห์ตัวแปรที่จะส่งผลต่อการมีจิตสำนึกและพฤติกรรมมีส่วนร่วมในการจัดการขยะของประชาชน โดยรากของต้นไม้คือสาเหตุของปัญหาลำต้นของต้นไม้คือปัญหา ส่วนใบของต้นไม้คือผลกระทบของปัญหา จากการวิเคราะห์สาเหตุด้วยหลัก ๘ why พบว่าสาเหตุที่แท้จริงคือการขาดจิตสำนึกที่มาจากขาดความรู้ ความเข้าใจ ผลกระทบเชิงลบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน การขาดกลไกการขับเคลื่อนแบบพหุภาคีที่เกิดจากการรับฟังความคิดเห็นและความต้องการที่แท้จริงของประชาชน

จากนั้นกำหนดวัตถุประสงค์ด้วยแผนภูมิตัววัตถุประสงค์ (Objective Tree) ด้วยการแปลงสาเหตุที่ได้จากแผนภูมิต้นไม้ที่กำหนดเป็นวัตถุประสงค์ในการดำเนินงาน คือ การขาดความรู้ ความเข้าใจ ผลกระทบเชิงลบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน การขาดกลไกการขับเคลื่อนแบบพหุภาคีที่เกิดจากการรับฟังความคิดเห็นความต้องการที่แท้จริงของประชาชน จากสภาพปัญหาดังกล่าวทำให้ผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำเป็นต้องปฏิบัติคือ การทำงานเชิงรุก (๑) การสร้างกระบวนการให้ความรู้ สร้างความเข้าใจ เกี่ยวกับผลดีของการจัดการขยะอย่างถูกต้อง และผลกระทบเชิงลบต่อคุณภาพชีวิตของปัญหาขยะ (๒) การสร้างกลไกการขับเคลื่อนแบบพหุภาคี สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของประชาชน

การวิเคราะห์สถานการณ์ด้วยเครื่องมือ SWOTs Analysis พบว่าสถานการณ์ภายนอกที่ส่งผลต่อการแก้ปัญหาขยะคือการตื่นตัวของประชาชนต่อปัญหาของสิ่งแวดล้อม เทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อการสื่อสารและการจัดการขยะ ภัยคุกคามที่สำคัญคือการขยายตัวของเมือง การขยายตัวของแหล่งอุตสาหกรรม การเคลื่อนย้ายของแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้าน ส่งผลต่อการเพิ่มปริมาณ ปัจจัยภายในพบว่าประชาชนชาวไทยมีการศึกษาที่สูงขึ้น มีกลุ่มคนรักสิ่งแวดล้อมมากขึ้น เข้าใจและตระหนักถึงปัญหาขยะของประเทศ จุดอ่อนที่สำคัญ คืองบประมาณ และองค์ความรู้ในการจัดการขยะที่ถูกต้อง จากนั้นนำปัจจัยดังกล่าวมากำหนดยุทธศาสตร์ในการปฏิบัติด้วย TOWs Matrix ได้แนวทางที่สำคัญคือ การพัฒนาควรใช้เทคโนโลยีการสื่อสารที่ทันสมัยเพื่อสร้างกลุ่มมวลชนและการสร้างเครือข่ายการจัดการขยะที่ยั่งยืน

๒.๒ กรอบแนวคิดและหลักการในการปฏิบัติ

แนวคิดหลักในการแก้ปัญหาขยะในครั้งนี้ประกอบด้วย แนวคิดการจัดการขยะตามหลักการ ๓ R แนวคิดการมีส่วนร่วม แนวคิดสุนทรียสนทนา (Dialogue) กล่าวคือแนวคิดการจัดการขยะตามหลักการ ๓ R Reduce ลด (คิดก่อนใช้) Reuse ใช้ซ้ำ (ใช้แล้วใช้อีก) และ Recycle (นำกลับมาใช้ใหม่) ผสานกับแนวคิดการมีส่วนร่วมที่ประกอบด้วยการมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา การมีส่วนร่วมในการกำหนดวิธีการปฏิบัติ การมีส่วนร่วมปฏิบัติ การมีส่วนร่วมติดตามและประเมินผล และการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์เพื่อสร้างความเข้มแข็งตามหลักการประชาธิปไตยที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ประกอบด้วย ๕ องค์ประกอบ ได้แก่ ภาคราชการทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน ภาคการศึกษา ภาคการศาสนา ภาคประชาชนและประชาสังคม เพื่อเป็นไก่อสำคัญในการร่วมขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายปฏิบัติการชุมชนไร้ขยะ

จากการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาและการดำเนินการในการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมทักษะการรับฟังและการสนทนาของผู้ดำเนินโครงการคือปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งในการปฏิบัติงาน ดังนั้นข้าพเจ้าจึงได้ประยุกต์ใช้หลักการสุนทรียสนทนาและการจัดการความมาใช้เป็นกรอบการนำพัฒนาทักษะของผู้ปฏิบัติงานและการวางแผนร่วมของภาคีเครือข่าย กระบวนการ สุนทรียสนทนา (Dialogue) เป็นกระบวนการการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ในการสร้างให้เกิดการสร้างสรรคทางความคิด เป็นการ แลกเปลี่ยนทั้งความรู้สึก องค์ความรู้ภายในตัวบุคคล เป็นกระบวนการที่นำความรู้แฝง (Tacit Knowledge) ทำให้ปรากฏขึ้น รวมถึงการพัฒนาทักษะการตั้งคำถาม การนำเสนอความคิด การฟังและการไตร่ตรอง ความคิดอย่างลุ่มลึก อยู่ใน

ภาวะอิสระที่ทำให้เกิดบรรยากาศการแลกเปลี่ยนแบ่งปันความคิด ความรู้สึก ความเข้าใจทั้งตนเองและบุคคลอื่นภายในกลุ่มอย่างแท้จริง กระบวนการดังกล่าวจะทำให้เกิดบรรยากาศความร่วมมือในชุมชน เป็นกระบวนการสร้างจิตสำนึกและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

๒.๓ ข้อเสนอ

สรุปได้ว่าแนวทางในการดำเนินการที่สำคัญคือการสร้างจิตสำนึกการสร้างเครือข่ายภาคี ด้วยกระบวนการสร้างจิตสำนึกที่ประยุกต์ใช้โอกาสเชิงบวกที่สำคัญ คือเทคโนโลยีการสื่อสารที่ทันสมัย และความตื่นตัวด้านสิ่งแวดล้อมของประชาชนและภาคธุรกิจ และการแก้ปัญหาตามหลักศาสตร์พระราชาในการแก้ปัญหาแบบ เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา ข้อเสนอของข้าพเจ้าคือการพัฒนา “ชุมชนไร้ขยะด้วยกระบวนการสุนทรียสนทนาประชาธิปไตย” ข้าพเจ้าเห็นว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีกระบวนการดำเนินงานที่แบ่งออกเป็น

๓ รายละเอียดการดำเนินการพัฒนา

เพื่อการบรรลุวิสัยทัศน์ ๓ ระยะดังต่อไปนี้

การดำเนินการในระยะสั้น กระบวนการสำคัญที่ต้องดำเนินการ คือ

๓.๑ การพัฒนาทรัพยากรบุคคลทักษะกระบวนการสุนทรียสนทนาให้กับบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนในพื้นที่ กระบวนการในการพัฒนาจะประยุกต์ใช้สื่อสังคมออนไลน์ซึ่งเป็นสื่อที่มีราคาประหยัดเข้าถึงกลุ่มคนได้หลากหลายมีการกระจายตัวอย่างรวดเร็วด้วยการทำบทเรียนสั้นๆที่นำเสนอกระบวนการสุนทรียสนทนาและแนวปฏิบัติ

การฝึกอบรมวิทยากรตัวคูณ คือการจัดหลักสูตรฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการให้กับบุคลากรเพื่อให้บุคลากรดังกล่าวทำหน้าที่ในการเผยแพร่ความรู้ให้กับบุคลากรและคนในชุมชนต่อไปตามกระบวนการจัดการความรู้ (Knowledge Management) และวิทยากรตัวคูณนี้จะทำหน้าที่ในการพัฒนาและสร้างจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะในลำดับต่อไป

๓.๒ การวางแผนและจัดตั้งภาคีเครือข่ายชุมชนไร้ขยะแบบมีส่วนร่วมเมื่อทำการพัฒนาบุคลากร และสร้างจิตสำนึกแล้ว กระบวนการต่อมาคือจัดการตั้งองค์กรภาคีเครือข่ายชุมชนไร้ขยะแบบมีส่วนร่วมภายใต้ความร่วมมือของทุกภาคส่วน กระบวนการรับฟังความคิดเห็นการมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา วางแผน กำหนดวิธีการปฏิบัติ การติดตามประเมินผล ที่กระทำแบบมีส่วนร่วม

๓.๓ การนำกระบวนการสู่การปฏิบัติเพื่อการปฏิบัติที่ยั่งยืนควรดำเนินการเชิงบูรณาการ

๓.๓.๑ การจัดทำหลักสูตรการจัดการขยะเชิงบูรณาการกับการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนในเขตเทศบาล โดยมีกิจกรรมและการเรียนการสอนที่ให้การศึกษายาวชนเกี่ยวกับการลดขยะ การแยกขยะจากต้นทาง การใช้สิ่งของซ้ำให้เกิดประโยชน์สูงสุด และการนำสิ่งของที่เหลือใช้มาใช้ประโยชน์ และการสร้างรายได้อื่นๆ เพื่อสร้างจิตสำนึกและกระตุ้นให้เยาวชนในท้องถิ่นเป็นแกนนำในการนำองค์ความรู้ดังกล่าวไปใช้ในครัวเรือน

๓.๓.๒ การบูรณาการเครือข่ายประชารัฐ ทั้งนี้จะดำเนินการโดยขอความร่วมมือจาก เครือข่ายประชารัฐทั้งในภาครัฐและเอกชน ภาครัฐ เช่น หน่วยงานราชการต่างๆ สถาบันการศึกษา เพื่อการใช้ ทรัพยากรร่วมทั้งในด้านการฝึกอบรม การถ่ายทอดเทคโนโลยี ภาคเอกชน เพื่อนำโครงการพัฒนาของชุมชน เข้าเป็นส่วนหนึ่งของโครงการเพื่อสังคม (CSR) ทั้งนี้ภาคีเครือข่าย แกนนำชุมชน และเทศบาลจะทำความตกลง และให้สัจจะร่วมกันในการส่งเสริมและแก้ปัญหาขยะแบบประชารัฐ

๓.๓.๓ การสร้างกระบวนการแปรรูปขยะเพื่อสร้างรายได้ เช่น การจัดทำธนาคารขยะ การจัด กิจกรรมเยาวชนรักสิ่งแวดล้อมเพื่อปลูกฝังจิตสำนึกในการรักสิ่งแวดล้อม การจัดกิจกรรมส่งเสริมการทำ เกษตรอินทรีย์ การสร้างตราสินค้าเกษตรปลอดสารพิษ การพัฒนาแหล่งการท่องเที่ยวเรียนรู้ทางธรรมชาติและ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จากกระบวนการดังกล่าวจะสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้กับประชาชน ในพื้นที่ สร้างค่านิยมรักสิ่งแวดล้อม ประชาชนจะมีรายได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน รายได้จาก การท่องเที่ยว รายได้จากจำหน่ายสินค้าเกษตรปลอดสารพิษ

การดำเนินการในระยะกลาง

การสร้างระบบติดตามแบบพี่เลี้ยง และการพัฒนากระบวนการ เพื่อติดตามและขับเคลื่อน กระบวนการปฏิบัติให้สัมฤทธิ์ผลอย่างยั่งยืน จะต้องมีความทำงานในการทำหน้าที่ติดตามและพี่เลี้ยง (Coaching) ติดตามการปฏิบัติและให้คำแนะนำการปฏิบัติในพื้นที่เป็นประจำทุกเดือน ในขณะที่เดียวกันก็จะทำ ระบบสื่อสารสองทางเพื่อเป็นช่องทางการสื่อสารในการให้คำแนะนำในการปฏิบัติ มีการประชุมเพื่อพัฒนา กระบวนการปฏิบัติงานทั้งการประชุมแบบทางการและประชุมแบบไม่เป็นทางการเพื่อปรับกระบวนการ ดำเนินการให้เหมาะสมอย่างต่อเนื่อง

การดำเนินการในระยะยาว

เพื่อการขยายผลการปฏิบัติไปยังพื้นที่อื่น เริ่มต้นด้วยการถอดบทเรียนความสำเร็จ จากนั้นจัดทำสื่อ เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้และปัจจัยแห่งความสำเร็จทั้งในรูปแบบเอกสาร และวีดิทัศน์ การเผยแพร่ผ่านสื่อสังคม ออนไลน์ และการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้การจัดการขยะชุมชนเพื่อเป็นพื้นที่การเรียนรู้ การสร้างจิตสำนึกในการ แก้ปัญหาขยะของประชาชนและการศึกษาดูงานของชุมชนอื่น

๔ ผลที่คาดว่าจะได้รับ

๔.๑ บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชนในพื้นที่ที่มีทักษะสุนทรียสนทนา จะทำให้การ สื่อสารมีประสิทธิภาพ สร้างความเข้าใจ ความสามัคคีภายในองค์กรและชุมชน มีทัศนคติที่ดีต่อกันเกิดความ ร่วมมือในการจัดการขยะตามหลักการ ๓ R ภาคีเครือข่ายประชารัฐ

๔.๒ ชุมชนมีแผนการปฏิบัติงานที่เป็นรูปธรรม (เป้าหมาย วิธีการ) มีระบบการทำงาน มีคณะทำงาน มี ระบบการติดตามและประเมินผลที่เป็นรูปธรรมอันเกิดจากภาคีเครือข่ายชุมชนไร้ขยะแบบมีส่วนร่วม นำไปสู่ การปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพประสิทธิผลและการสานต่ออย่างต่อเนื่อง

๔.๓ กระบวนการจัดที่ยั่งยืน เนื่องจากเกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน การมีส่วนร่วมทำให้

ประชาชนให้ความสำคัญในฐานะผู้ที่เป็นเจ้าของโครงการ มีรายได้จากการจำหน่ายขยะ ลดรายจ่ายในการจัดการขยะ ควรดำเนินการเชิงบูรณาการ

๔.๔ มีระบบติดตามประเมินผล กระบวนการพัฒนาการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถใช้เป็นช่องทางในการติดตามประเมินความสำเร็จ นำไปสู่การลดขยะได้ตามเป้าหมาย เกิดการเรียนรู้และขยายผลไปยังชุมชนอื่น

๕ ตัวชี้วัดความสำเร็จ

ผลผลิตเป้าหมาย (Output)	ตัวชี้วัดความสำเร็จ	กระบวนการประเมิน
<ul style="list-style-type: none"> - บุคลากรของ อปท. - ประชาชน <p>มีทักษะในกระบวนการสุนทรียสนทนา มีความเข้าใจในกระบวนการจัดการขยะและมีจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ร้อยละ ๙๐ ของประชาชน บุคลากรที่เข้ารับการอบรมและผ่านการทดสอบความเข้าใจในทักษะกระบวนการสุนทรียสนทนา - จำนวนประชาชน และองค์กรที่เข้ามาเป็นภาคีเครือข่าย - จำนวนโครงการที่เกิดขึ้นจากวิทยากรตัวคุณให้ความรู้จัดการขยะ - ร้อยละ ๙๐ ของประชาชนในพื้นที่มีทัศนคติที่ดีต่อการจัดการขยะของหน่วยงาน 	<ul style="list-style-type: none"> - การสำรวจออนไลน์และแบบสอบถาม - เอกสารการดำเนินโครงการ
ผลลัพธ์ (Outcome)		
<ul style="list-style-type: none"> - ขยะมูลฝอยได้รับการจัดการอย่างถูกต้อง - ขยะมูลฝอยตกค้างได้รับการจัดการอย่างถูกต้อง - ขยะมูลฝอยติดเชื้อได้รับการจัดการอย่างถูกต้อง - การคัดแยกขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายชุมชนที่ต้นทาง 	<ul style="list-style-type: none"> - ร้อยละ ๗๕ ของปริมาณ ขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น ภายในปี ๒๕๖๔ - ร้อยละ ๑๐๐ ของปริมาณขยะมูลฝอย ติดเชื้อที่เกิดขึ้น ภายในปี ๒๕๖๓ - ร้อยละ ๑๐๐ ของปริมาณขยะมูลฝอย ติดเชื้อที่เกิดขึ้น ภายในปี ๒๕๖๓ - ร้อยละ ๑๐๐ ของปริมาณขยะมูลฝอย และของเสียอันตรายถูกจัดการตั้งแต่ต้นทาง ภายในปี ๒๕๖๓ 	<ul style="list-style-type: none"> - การสำรวจออนไลน์และแบบสอบถาม - เอกสารการดำเนินโครงการ

ลงชื่อ.....

ผู้เสนอแนวคิด